

ACADEMIC SPECTRUM

2026-yil 2-son

Ilmiy-metodik jurnal
Научно методический журнал
Scientific and Methodical Journal

ISSN

3093-9089

Вухоро - 2026

ACADEMIC SPECTRUM

Ilmiy-metodik jurnal
Научно методический журнал
Scientific and Methodical Journal

№ 2-Son 2026-yil

Jurnal O‘zbekiston Respublikasi Buxoro viloyat Axborot va Ommaviy kommunikatsiyalar boshqarmasi tomonidan 2025-yil 26-dekabrdagi №1273056 sonli guvohnoma bilan ro‘yxatga olingan

BOSH MUHARRIR:

Axmadov Nazirjon Rahmat o‘g‘li

Psixologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

TAHRIRIYAT KENGASHI A‘ZOLARI

Кулешов Валерий Владимирович - pedagogika fanlari doktori, professor
Rossiya Fanlar akademiyasining akademigi (Ukraina).

Andriyenko Yelena Vasilyevna - pedagogika fanlari doktori, professor
(Novosibirsk davlat pedagogika universiteti Fizika, matematika, axborot va
texnologiya ta‘limi instituti, Novosibirsk, Rossiya).

Romm Tatyana Aleksandrovna - pedagogika fanlari doktori, professor
(Novosibirsk davlat pedagogika universiteti Tarix, gumanitar va ijtimoiy ta‘lim
instituti, Novosibirsk, Rossiya).

Olimov Shirinboy Sharofovich — pedagogika fanlari doktori, professor
(Buxoro davlat universiteti “Pedagogika” kafedrasini mudiri).

Zaripov Lochin Rustamovich - pedagogika fanlari doktori (DSc), professor
(O‘zbekiston Respublikasi Oliy ta‘lim, fan va innovatsiyalar vazirligi huzuridagi Oliy
ta‘limni rivojlantirish ilmiy-tadqiqot markazi, O‘quv-uslubiy faoliyatni
takomillashtirish boshqarma boshlig‘i).

Safarov Dilmurod Xalimovich - psixologiya fanlari doktori (DSc), professor
(Navoiy viloyati pedagogik mahorat markazi Akademik faoliyat bo‘yicha direktor
o‘rinbosari)

Nazarov Akmal Mardonovich - psixologiya fanlari doktori (DSc), professor
(Buxoro davlat universiteti Yoshlar masalalari va ma`naviy-ma`rifiy ishlar bo‘yicha
birinchi prorektor).

Rustamov Shavkat Shuhrat o‘g‘li - psixologiya fanlari doktori (DSc), dotsent
(Buxoro davlat universiteti “Psixologiya” kafedrasini mudiri).

Ganjiyev Feruz Furqatovich - psixologiya fanlari doktori (DSc), dotsent
(Buxoro davlat universiteti “Psixologiya” kafedrasini professori).

Ismatova Dilafruz Tuymuratovna - psixologiya fanlari bo‘yicha falsafa
doktori (PhD), (Buxoro davlat universiteti “Psixologiya” kafedrasini dotsenti).

Muxlisov Sodiqjon Saidjonovich - pedagogika fanlari bo‘yicha falsafa doktori
(PhD), (Buxoro davlat universiteti “Axborot tizimlari va raqamli texnologiyalar
kafedrasini dotsenti).

Tilavov Muxtor Hasan o‘g‘li - psixologiya fanlari bo‘yicha falsafa doktori
(PhD), (Buxoro davlat universiteti “Psixologiya” kafedrasini dotsenti).

Mas‘ul kotib:

Dehqonboyev Shohjahon Oybek o‘g‘li – Buxoro davlat universiteti
Psixologiya kafedrasini o‘qituvchisi

EDITOR-IN-CHIEF:

Akhmadov Nazirjon Rahmat o‘g‘li — Doctor of Philosophy (PhD) in Psychology, Associate Professor.

MEMBERS OF THE EDITORIAL BOARD:

Valeriy Vladimirovich Kuleshov — Doctor of Pedagogical Sciences, Professor, Academician of the Russian Academy of Sciences (Ukraine).

Elena Vasilyevna Andrienko — Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Novosibirsk State Pedagogical University, Institute of Physics, Mathematics, Information and Technological Education, Novosibirsk, Russia).

Tatyana Aleksandrovna Romm — Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Novosibirsk State Pedagogical University, Institute of History, Humanities and Social Education, Novosibirsk, Russia).

Shirinboy Sharofovich Olimov — Doctor of Pedagogical Sciences, Professor (Bukhara State University, Head of the “Pedagogy” Department).

Lochin Rustamovich Zaripov — Doctor of Pedagogical Sciences (DSc), Professor (Research Center for the Development of Higher Education under the Ministry of Higher Education, Science and Innovations of the Republic of Uzbekistan, Head of the Department for Improvement of Educational and Methodological Activities).

Dilmurod Xalimovich Safarov — Doctor of Psychological Sciences (DSc), Professor (Navoi Regional Center for Pedagogical Excellence, Deputy Director for Academic Affairs).

Akmal Mardonovich Nazarov — Doctor of Psychological Sciences (DSc), Professor (Bukhara State University, First Vice-Rector for Youth Affairs and Spiritual-Educational Work).

Shavkat Shuhrat o‘g‘li Rustamov — Doctor of Psychological Sciences (DSc), Associate Professor (Bukhara State University, Head of the “Psychology” Department).

Feruz Furqatovich Ganjiyev — Doctor of Psychological Sciences (DSc), Associate Professor (Bukhara State University, Professor of the “Psychology” Department).

Dilafruz Tuymuratovna Ismatova — Doctor of Philosophy (PhD) in Psychological Sciences, Associate Professor (Bukhara State University, “Psychology” Department).

Sodiqjon Saidjonovich Mukhlisov — Doctor of Philosophy (PhD) in Pedagogical Sciences, Associate Professor (Bukhara State University, “Information Systems and Digital Technologies” Department).

Muxtor Hasan o‘g‘li Tilavov — Doctor of Philosophy (PhD) in Psychological Sciences, Associate Professor (Bukhara State University, “Psychology” Department).

EXECUTIVE SECRETARY:

Dehqonboyev Shohjahon Oybek o‘g‘li — Lecturer, Department of Psychology, Bukhara State University.

ГЛАВНЫЙ РЕДАКТОР:

Ахмадов Назирджон Рахмат угли — доктор философии по психологии (PhD), доцент.

ЧЛЕНЫ РЕДАКЦИОННОГО СОВЕТА:

Кулешов Валерий Владимирович — доктор педагогических наук, профессор, академик Российской академии наук (Украина).

Андрienко Елена Васильевна — доктор педагогических наук, профессор (Новосибирский государственный педагогический университет, Институт физики, математики, информационных и технологических наук, г. Новосибирск, Россия).

Ромм Татьяна Александровна — доктор педагогических наук, профессор (Новосибирский государственный педагогический университет, Институт истории, гуманитарных и социальных наук, г. Новосибирск, Россия).

Олимов Ширинбой Шарофович — доктор педагогических наук, профессор (Бухарский государственный университет, заведующий кафедрой «Педагогика»).

Зарипов Лочин Рустамович — доктор педагогических наук (DSc), профессор (Научно-исследовательский центр развития высшего образования при Министерстве высшего образования, науки и инноваций Республики Узбекистан, начальник управления совершенствования учебно-методической деятельности).

Сафаров Дилмурод Халимович — доктор психологических наук (DSc), профессор (Навоийский областной центр педагогического мастерства, заместитель директора по академической деятельности).

Назаров Акмал Мардонович — доктор психологических наук (DSc), профессор (Бухарский государственный университет, первый проректор по делам молодежи и духовно-просветительской работе).

Рустамов Шавкат Шухрат угли — доктор психологических наук (DSc), доцент (Бухарский государственный университет, заведующий кафедрой «Психология»).

Ганжиев Феруз Фуркатович — доктор психологических наук (DSc), доцент (Бухарский государственный университет, профессор кафедры «Психология»).

Исмадова Дилафруз Туймуратовна — доктор философии (PhD) по психологическим наукам, доцент (Бухарский государственный университет, кафедра «Психология»).

Мухлисов Содикжон Саиджонович — доктор философии (PhD) по педагогическим наукам, доцент (Бухарский государственный университет, кафедра «Информационные системы и цифровые технологии»).

Тилавов Мухтор Хасан угли — доктор философии (PhD) по психологическим наукам, доцент (Бухарский государственный университет, кафедра «Психология»).

ОТВЕТСТВЕННЫЙ СЕКРЕТАРЬ:

Дехконбоев Шохжахон Ойбек угли — преподаватель кафедры «Психология» Бухарского государственного университета.

Itolmasova Nafisa Furqatovna
Turon universiteti magistri

KASBIY QOBILIYAT TUSHUNCHASI VA UNING PSIXOLOGIK ASOSLARI

Annotatsiya. Maqolada kasbiy qobiliyat tushunchasi va uning psixologik tahlili, kasbiy qobiliyat tushunchasi insonning tug‘ma layoqatlari, shaxsiy sifatleri, kognitiv resurslari, motivatsion tizimi hamda amaliy malaka va ko‘nikmalarining integratsiyalashgan holatini ifodalashi ochib berilgan.

Tayanch tushunchalar: kasb, qobiliyat, kasbiy qobiliyat, qiziqish, ehtiyoj, motivatsiya, integratsiya, kognitiv jarayonlar.

Аннотация. В статье представлена концепция профессиональных способностей и проведен ее психологический анализ, показано, что концепция профессиональных способностей представляет собой интегрированное состояние врожденных способностей человека, личностных качеств, когнитивных ресурсов, мотивационной системы, а также практических навыков и умений.

Ключевые понятия: профессия, способности, профессиональные навыки, интерес, потребность, мотивация, интеграция, когнитивные процессы.

Abstract. The article reveals the concept of professional ability and its psychological analysis, the concept of professional ability represents the integrated state of a person's innate abilities, personal qualities, cognitive resources, motivational system, and practical skills and abilities.

Key concepts: profession, ability, professional skills, interest, need, motivation, integration, cognitive processes.

Kirish. Kasbiy qobiliyat – bu shaxsning muayyan kasbiy faoliyatni muvaffaqiyatli, samarali va ijodiy tarzda bajarish imkonini beruvchi individual-psixologik xususiyatlar majmuasidir. Ushbu tushuncha insonning tug‘ma layoqatlari, shaxsiy sifatleri, kognitiv resurslari, motivatsion tizimi hamda amaliy malaka va ko‘nikmalarining integratsiyalashgan holatini ifodalaydi. Kasbiy qobiliyatlar kasb talablari bilan shaxsning psixologik imkoniyatlari o‘rtasidagi muvofiqlik darajasini belgilaydi va kasbiy muvaffaqiyatning asosiy omillaridan biri hisoblanadi.

Kasb talablari bilan shaxsning psixologik imkoniyatlari o‘rtasidagi bog‘liqlik psixologik jihatdan ahamiyatlidir. Kasb talablari bilan shaxsning psixologik imkoniyatlari o‘rtasidagi o‘zaro moslik kasbiy muvaffaqiyat, professional barqarorlik va shaxsning ichki qoniqish darajasini belgilovchi asosiy psixologik omillardan biridir. Har bir kasb o‘zining ma‘lum intellektual, emotsional, sensor-motor, kommunikativ yoki ijtimoiy-psixologik talablariga ega bo‘lib, shaxsning psixologik potentsiali ushbu talablarni qay darajada qondira olishi uning kasbiy moslashuvi va samarali faoliyat yurita olishini aniqlaydi.

Kasb bu insonning ma‘lum bir ehtiyojlarini va manfaatlarini o‘zi tanlagan kasb faoliyatidagi bilimlari, layoqati, malakalariga xos xususiyatlari orqali namoyon bo‘lishidir. Shuningdek kasb – insonlarning turli darajadagi aqliy va jismoniy mehnatni talab qiluvchi ish faoliyati bilan doimiy shug‘ullanish orqali egallagan bilim ko‘nikma va malakalariga tayangan holda muayyan ish turi bilan mashg‘ul bo‘lish jarayonidir. Kasb maxsus ma‘lumot yoki amaliy tajriba orttirish orqali o‘zlashtiriladi. Kasb bu tarixan rivojlanib boruvchi tizimdir. Kasblarning ahamiyati insonlarning yashash sharoitlariga qarab o‘zgarib boradi. Bu jarayonda mutaxassisda kasbiy mahorat shakllanib borishi lozim [3].

Mavzuga oid adabiyotlarning tahlili. Yoshlarni kasb – hunarga yo‘naltirish dolzarb muammo sifatida psixolog va pedagog olimlarning doimiy diqqat markazida bo‘lib kelgan. Axmedova Sh. Rahimova N, Mirzaqulov O, Islomov D, Soatov A, Tokareva V, Karimova V, Sattorov Ye, M.G.Davletshin, E.G‘.Goziyev kabi respublikamiz olimlarining ilmiy izlanishlarida, ilmiy-tadqiqot ishlarida, darslik va o‘quv – qo‘llanmalarida kasbiy qobiliyatlarni rivojlantirishning usullari, mexanizmlari, yo‘l-yo‘riqlari, aspektlari, shaxs fenomenologiyasi masalalari, konseptual, metodik asoslari yoritib berilgan[1].

Mustaqil davlatlar hamdo'stligi mamlakatlari olimlari V.V.Serikov, I.S.Yakimanskaya, O.S.Gazman, E.V.Bondarevskaya, E.N.Gusinskiy va boshqalar tomonidan mutaxassislarda kasbiy qobiliyatlarni rivojlantirishga qaratilgan ilmiy-tadqiqot ishlari olib borilgan[4].

Xorijlik olimlardan Z.Freyd, k.Yung, F.Perlz, E.Fromm, K.Xorni, A.X.Maslou, A.Adler V.Shtern, F.Galton, A.Bine, R.Kettel va boshqalarning tadqiqotlarida shaxsning kasbiy faoliyatda muvaffaqiyat qozonishi uchun zarur bo'lgan bilim, ko'nikma, malaka va shaxsiy sifatlarning roli o'rganilgan[2].

Tadqiqot metodologiyasi.

Psixologik nuqtai nazardan, kasbiy qobiliyatning asosida bir nechta o'zaro bog'liq tarkibiy komponentlar yotadi. Birinchi navbatda, kognitiv komponent – idrok, diqqat, tafakkur, xotira, analiz – sintez qobiliyati kabi intellektual jarayonlar bilan belgilanadi. Ikkinchi komponent – motivatsion-emotsional asos, ya'ni kasbga qiziqish, kasbiy motivlar, maqsadga yo'naltirilganlik, ichki turtki va emotsional barqarorlik bilan ifodalanadi. Uchinchi komponent – amaliy-operatsion baza, bu kasbiy faoliyatni bajarishda zarur bo'lgan malaka va ko'nikmalar, amaliy tajriba, faoliyatni rejalashtirish va nazorat qilish mexanizmlarini o'z ichiga oladi. Shaxsning moslashuvchanligi, ijodkorligi va kasbiy refleksiya esa kasbiy qobiliyatlarning rivojlanishiga yo'naltirilgan metako'nikmalar sifatida maydonga chiqadi.

Kognitiv komponentlar – ya'ni idrok, diqqat, xotira, tafakkur, tasavvur va intellektual qayta ishlash jarayonlari kasbiy qobiliyatlarning shakllanishida markaziy determinant sifatida namoyon bo'ladi. Chunki har qanday kasbiy faoliyat, avvalo, shaxsning axborotni qabul qilish, uni tahlil qilish, qayta ishlash va nazoratlash qobiliyatlariga tayanadi. Shu ma'noda, kognitiv jarayonlar kasbiy kompetentlikning ichki mexanizmini tashkil etib, malaka va ko'nikmalarning rivojlanish sur'ati hamda sifatini belgilaydi[6].

Idrok va diqqat kasbiy vazifalarning aniqligini ta'minlaydi. Masalan, talabalarda ma'lumotlarni idrok etish, diqqatni barqaror saqlash qobiliyati kasbiy mahoratning boshlang'ich ko'rsatkichlaridan biridir. Diqqatning ko'chuvchanligi va taqsimlanishi esa murakkab kasbiy vazifalarni bir vaqtning o'zida bajarishga imkon yaratadi. Xotira jarayonlari kasbiy qobiliyatlarning rivojida muhim o'rin egallaydi. Kasbiy bilimlarning mustahkamligi, uzun muddat saqlanishi va tez qayta tiklanishi talabalar uchun murakkab amaliy operatsiyalarni samarali bajarish imkonini beradi. Ayniqsa, professional xotiraning mantiqiy, semantik va operativ turlari kasbiy fanga oid algoritmlar, terminlar va texnologik ketma-ketliklarni mukammal o'zlashtirishda hal qiluvchi rol o'ynaydi.

Tafakkur va analitik fikrlash kasbiy qobiliyatlarning yuqori darajada shakllanishi uchun zarur bo'lgan intellektual baza hisoblanadi. Muammoli vaziyatlarni tahlil qilish, sabab – oqibat bog'liqliklarini aniqlash, ilmiy abstraksiyaga qodirlik hamda muqobil yechimlarni ishlab chiqish kasbiy tayyorgarlikning strategik komponentlaridir. Talabalarda analitik, tanqidiy, divergent va konvergent fikrlash turlarining rivojlanishi kasbiy innovatsion salohiyatning oshishiga xizmat qiladi[7].

Tasavvur va kreativlik kasbiy qobiliyatlarning moslashuvchanligi va yangilik yaratish qobiliyatini ta'minlaydi. Kasbiy sohada yangicha mahsulot, metod yoki texnologiyani ishlab chiqish ko'pincha tasavvur jarayonlarining rivojlanganligi bilan izohlanadi. Kreativ fikrlashga ega talaba standart bo'lmagan vazifalarda mustaqil qaror qabul qila oladi va kasbiy faoliyat samaradorligini oshiradi.

Shu tariqa, kognitiv komponentlar kasbiy qobiliyatlarning shakllanishida bilimlarni egallash, malakani avtomatlashtirish, amaliy ko'nikmalarni integratsiyalash, kasbiy vazifalarni oqilona bajarish kabi jarayonlarga bevosita ta'sir ko'rsatadi. Demak, kognitiv jarayonlar rivoji nafaqat shaxsning intellektual salohiyatini, balki uning kasbiy kompetentlik darajasini ham belgilaydi. Talabalarda kognitiv komponentlarni maqsadli rivojlantirish esa kasbiy tayyorgarlikning asosiy metodik yo'nalishlaridan biri sifatida e'tirof etiladi.

Tahlil va natijalar. Kasbiy qobiliyatlarning shakllanishi faqat kognitiv jarayonlar bilan belgilanmaydi; u motivatsion va emotsional omillar bilan uzviy bog'liq holda rivojlanadi. Shaxsning kasbga bo'lgan ichki ehtiyoji, qiziqishi, maqsadga intilishi va emotsional barqarorligi professional

rivojlanishning psixologik yadrosini tashkil etadi. Shu bois motivatsion-emotsional asos kasbiy qobiliyatlarning faol kuchga aylanishida hal qiluvchi mexanizm sifatida qaraladi[5].

Motivatsion omillar kasbiy faoliyatga kirishishni faollashtiradi va uni davom ettirishni rag‘batlantiradi. Kasbga ijobiy munosabat, ichki motivlar (o‘zini amalga oshirish, o‘shir, mustaqillik), shuningdek, ijtimoiy motivlar (jamiyatga foyda keltirish, maqomga erishish, tan olinishi) talabning kasbiy qobiliyatlarni egallashdagi qat’iyatini oshiradi. Kuchli motivatsiya o‘quv faoliyatida yuqori intensivlikni, murakkab vazifalarni bajarishga nisbatan barqaror ishtiyoqni hamda o‘zini rivojlantirishga bo‘lgan doimiy tayyorgarlikni shakllantiradi.

Eemotsional barqarorlik va affektiv holatlar kasbiy qobiliyatlarning mustahkamlanishiga bevosita ta’sir ko‘rsatadi. Stressga chidamli, o‘z hissiyotlarini boshqara oladigan, ijobiy emotsional fonni saqlay oladigan talaba kasbiy malakalarni tezroq o‘zlashtiradi. Salbiy emotsiyalar — qo‘rquv, xavotir, o‘ziga ishonchsizlik — o‘quv motivatsiyasini pasaytirishi va faoliyat samaradorligini susaytirishi mumkin. Aksincha, qiziqish, ilhom, qoniqish kabi ijobiy emotsiyalar intellektual jarayonlarni faollashtiradi, xotira va tafakkur samaradorligini oshiradi.

O‘z-o‘zini boshqarish va emotsional intellekt kasbiy qobiliyatlarning rivojlanishida strategik ahamiyatga ega. Emotsional intellekti rivojlangan shaxs o‘zini anglash, hissiy holatlarni tartibga solish, o‘zaro munosabatlarda empatiya ko‘rsatish hamda stressli vaziyatlarda oqilona qaror qabul qilish imkoniyatiga ega bo‘ladi. Bu esa ko‘plab kasblarda, ayniqsa inson bilan ishlashga asoslangan sohalarida, professional muvaffaqiyatning muhim ko‘rsatkichidir.

Motivatsion-emotsional tizim kasbiy mahoratning barqarorligini ta’minlaydi. Agar talaba o‘z kasbini qadrlasa, faoliyatdan qoniqish olsa va professional identifikatsiya shakllangan bo‘lsa, kasbiy qobiliyatlar yuqori darajada mustahkamlanadi. Bu holat kasbiy o‘z-o‘zini rivojlantirish, ijodkorlik va yangilikka intilish jarayonlarini tezlashtiradi.

Motivatsion-emotsional asos kasbiy qobiliyatlarning shakllanishida quyidagi funksiyalarni bajaradi: faoliyatni rag‘batlantiradi; kognitiv jarayonlarni faollashtiradi; samarali o‘qish va kasbiy kompetensiyani mustahkamlaydi; stressga bardoshlilik va barqarorlikni ta’minlaydi; shaxsning kasbiy o‘zini anglashini shakllantiradi. Shu bois motivatsion-emotsional komponent kasbiy qobiliyatlarning rivojida psixologik harakatlantiruvchi kuch bo‘lib, kasbiy tayyorgarlikning sifat darajasini belgilovchi fundamental omil hisoblanadi.

Kasbiy qobiliyatlarning shakllanishi biologik asoslar (asab tizimi tipi, psixofiziologik barqarorlik), ijtimoiy muhit (oila, ta’lim, kasbiy maktab) va shaxsiy faoliyat bilan chambarchas bog‘liq bo‘lgan rivojlanish jarayonidir. Qobiliyat tug‘ma potentsial sifatida mavjud bo‘lsa-da, uning real darajada namoyon bo‘lishi ta’lim, muhit va faoliyat tajribasiga bog‘liq. Shuning uchun kasbiy qobiliyatlar nafaqat shaxsning tabiiy layoqatlaridan, balki psixologik rivojlanish sharoitlaridan, o‘qitish metodikasi va motivatsion tizimdan ham kelib chiqadi.

Xulosa va tavsiyalar. Kasbiy qobiliyat tushunchasining psixologik asoslari shuni ko‘rsatadiki, talabning kasbiy rivojlanishi uzluksiz va bosqichma-bosqich kechadigan jarayon bo‘lib, unda shaxsning intellektual salohiyati, motivatsiyasi, emotsional barqarorligi va amaliy tayyorgarligi o‘zaro uyg‘unlashgan holda namoyon bo‘ladi. Shu bois, kasbiy qobiliyatlarni rivojlantirish ta’lim jarayonida maxsus metodik yondashuvlarni, individual yondashuvni va talabalar psixologiyasining chuqur tahlilini talab etadi.

Foydalanilgan adabiyotlar ro‘yxati:

1. Soatov A.J. Bo‘lajak pedagog-psixologlarda psixologik maslahat berish ko‘nikmalarini shakllantirish texnologiyasi. O‘quv qo‘llanma. - Qarshi: Fan va ta’lim. 2022. - 106 b.

2. Soatov.A.J. Bo‘lajak pedagog-psixologlarda psixologik maslahat berish ko‘nikmalarini shakllantirish metodikasini takomillashtirish. Pedagogika fanlari falsafa doktori (PhD) dissertatsiyasi. 13.00.02. – Q.: QDU, 2022. – 58 b.

3. Soatov A.J. Mutaxassislikka kirish. Darslik. Qarshi: “BIG MAKRO WORLD” nashriyoti. 2025. 39 b.

4. Urinova L.Sh. Diqqat psixologiyasi. O‘quv qo‘llanma. Qarshi: “BIG MAKRO WORLD” nashriyoti. 2025. 43 b.

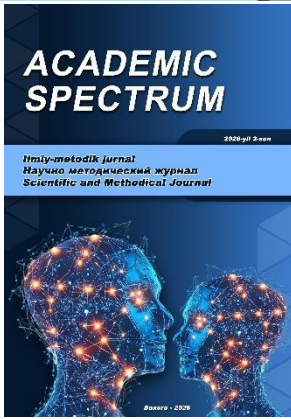
MUNDARIJA:

Qurbonov G‘ulomjon G‘afurovich Ochilboyeva Maftuna Dilshod qizi	<i>Matematik ta’limda differensial yondashuv tushunchasi va uning shakllanishining hozirgi holati</i>	6
Xusanova Gulasal Shuhratjon qizi Husanboyeva Xurshidabonu Muhammadamin qizi	<i>Axborot texnologiyalarining chet tilini o‘qitish metodikasidagi o‘rni va ahamiyati</i>	10
Nasirdinova Gulshoda Donyorbek qizi Abdumalikova Marjona Doniyorjon qizi	<i>Kollaborativ o‘qitish texnologiyasi “boshlang‘ich ta’lim pedagogikasi” faniga tatbiq etish imkoniyati</i>	13
Alimdjanova Dilbar Negmatovna	<i>Jamoat salomatligini fanini o‘qitishda mualliflik pedagogik texnologiyalari</i>	18
Raximova Nasiba Nuriddinovna	<i>O‘smirlarda agressiya muammosini o‘rganishning nazariy-metodologik asoslari</i>	22
Bozorova Nazokat Mamasoatovna	<i>Tarixiy podkastlar va videobloglar o‘quvchilarning kognitiv faolligini rivojlantirish shakli sifatida</i>	26
To‘rayeva Dilovar Naimovna	<i>Kichik yoshdagi o‘quvchilarning badiiy asarni tahlil etishdagi psixologik xususiyatlari</i>	30
Bobomurodova Mahzuna Ortiq qizi	<i>Gidronimlarda geografik va tarixiy omillarning aks etishi</i>	33
Giyasova Zuxra Raxmatullayevna	<i>Gaz molekulalarining tezliklar bo‘yicha taqsimoti: desmos yordamida raqamli vizualizatsiya va didaktik imkoniyatlar</i>	36
Bekimbetova Gulnaz Nabatovna	<i>Methodology for using educational materials on natural resources in theoretical classes</i>	43
Narmuradova Rayhon Uktamovna	<i>Huquqni muhofaza qiluvchi organlar xodimlarini psixologik tahlilga o‘rgatishning ahamiyati</i>	48
Itolmasova Nafisa Furqatovna	<i>Kasbiy qobiliyat tushunchasi va uning psixologik asoslari</i>	51
Yunusova Sohiba Abdulmamidovna Raxmataliyeva Marjona Xurshidjon qizi	<i>Jarayonlarni boshqarishda rejining va kaizen uslublari asosida samaradorlikni oshirish</i>	54
Narmuradova Rayhon Uktamovna	<i>Jinoyat sodir etishda affekt holatining psixologik va huquqiy bahosi</i>	57
Ismatova Kamola Azizjon qizi	<i>Bola psixik taraqqiyotida oilaning ahamiyati</i>	60
Ochilova Mexrubon Syratovna	<i>Значение курсов повышения квалификации учителей цифровой грамотности и применению образовательных платформ на уроках географии</i>	64
Sirojov Otajon Orifjonovich	<i>Talabalarning o‘quv faoliyatini raqamli texnologiyalar asosida tashkil qilishning integrativ mexanizmlarini takomillashtirish</i>	69
Islomov Nurtoy Nomoz o‘g‘li	<i>Talabalarda atamalar bilan ishlash ko‘nikmalarini takomillashtirish</i>	76

Madaminova Gulzira Gulamkadirovna	<i>Ingliz tili o‘qitishda o‘quvchilarning kognitiv kompetensiyani rivojlantirish metodlari tahlili</i>	80
Eshmuminova Oybarchin Botirovna	<i>Maktabdan tashqari ta‘lim strategiyalari: istiqbolli yo‘nalishlar, strategik rejalashtirish va amaliy tadqiqotlar</i>	84
Ibodulloyev Nurali Sheraliyevich	<i>Raqamli texnologiyalardan foydalanishning ta‘lim jarayonidagi o‘rni</i>	88
Odamova O‘g‘iljon Kenjayevna	<i>Ta‘lim muassasalarida psixologik xizmatning samaradorligini oshirishda ertak terapiyasining o‘rni</i>	91
Shikarov Tolib Tavakalovich	<i>Raqamli pedagogikada adaptiv ta‘lim texnologiyalari: talabalarning individual ehtiyojlarini qondirish va o‘quv samaradorligini oshirish</i>	95
Raximov Azizbek Normurodovich	<i>Jadid munavvarlar faoliyatida vatanparvarlik tarbiyasining pedagogik mohiyati</i>	99
Shomurodova Nozima Baxriddin qizi	<i>Maktabgacha yoshdagi bolalarda tanqidiy fikrlashni rivojlantirishda xorijiy tajribalar tahlili</i>	104
Xolmirzayeva Shahnoza Majidovna	<i>Maktabgacha yoshdagi bolalarda mustaqillik va ijodiy tashabbusni rivojlantirishning pedagogik asoslari</i>	108
Tangirov Farxodjon Mamatyakubovich	<i>Loyihaga asoslangan faoliyatning o‘quvchilar meta-fan kompetensiyalari va texnologik madaniyatini rivojlantirishga ta‘siri</i>	112
Rasulov Rustambek Odilovich Xoshimov Mirjalol Murodjon o‘g‘li	<i>Xalqaro aloqa: mohiyati, rivojlanishi, va zamonaviy tendensiyalar</i>	119
Baratova Nozima Xidirova Gavhar Rustamovna	<i>Raqamli texnologiyalar asosida barqaror turizmni rivojlantirish istiqbollari</i>	123
Urazaliyeva Dilraboxon Nishonboyevna	<i>O‘smirlarda suisid xavfining bio-psixo-fiziologik mexanizmlari: masofaviy psixogen ta‘sir sharoitida tibbiy-psixologik yondashuv</i>	129
Kurbonov Munis Ro‘zmetova Muhabbat	<i>Ta‘lim jarayonida pedagogik yondashuv axborotlashtirishning ahamiyati</i>	137
Farmonova Dildora Sobirovna	<i>Nogiron bolalarning jamiyatga moslashuvidagi to‘siqlar</i>	140
Axmadova Gulbashakar Azizbekovna	<i>Erta bolalikda emotsional befarqlikning oqibatlari</i>	143
Tojiboyev Ziyodilla A‘zamjon o‘g‘li	<i>Raqamli iqtisodiyot sharoitida milliy iqtisodiyotni rivojlantirishning nazariy va amaliy jihatlari</i>	147
Umaraliyeva Hilola Fazliddin qizi	<i>Talabalarning kommunikativ kompetentligi guruhiiy o‘zaro ta‘sir samaradorligining prediktori sifatida</i>	149
Kozieva Ikbol Komilzhonovna	<i>Onomastics funktsions</i>	153
Ismatova Dilafruz To‘ymuratovna	<i>Zamonaviy jamiyatda oilaviy qadriyatlar transformatsiyasi: an‘anaviy modeldan individualistik modelga o‘tish jarayoni</i>	156
Ziyadilloeva Malikabonu Abdulloyevna	<i>Approaches to studying individual soldier performance and group interaction in the armed forces</i>	160

Ashrapov Nodirbek Namoz o'g'li	<i>O'smirlik davrida kognitiv jarayonlarning shakllanishiga ta'sir etuvchi ijtimoiy-muhit omillari va ularning shaxs kamolotidagi ahamiyati</i>	164
Hamroyev Jasur Umedovich	<i>Oliy ta'lim muassasalarida sun'iy intellekt texnologiyalari asosida talabalarning innovatsion tafakkuri va muammoli vaziyatlarni hal etish kompetensiyalarini rivojlantirish mexanizmlari</i>	169
Axmadov Nazirjon Rahmat o'g'li	<i>Social and psychological factors in the development of positive behavior in adolescents</i>	173
Rustamov Shavkat Shuxratovich	<i>Pedagogical and psychological approaches to developing students' innovative competence</i>	177
Назаров Акмал Мардонович	<i>Психологические факторы развития креативного мышления и инновационного подхода у студентов</i>	180
Ганджиев Феруз Фуркатович	<i>Проявления агрессии среди подростков в социальных сетях и их психологические последствия</i>	184
Дехконбоев Шохжахон Ойбекович	<i>Методы и подходы судебно-психологической экспертизы при оценке эмоционального состояния личности</i>	189
Zoirov Abduqodir Askarovich	<i>Talabalarda diqqat sifatлари rivojlanishining psixologik determinantlari</i>	193
Xolmo'minova Yasmina Ma'murjon qizi	<i>Maxsus ehtiyojli bolalar bilan ishlashda individual ta'lim dasturlarining samaradorligi</i>	197
Khusanova Gulasal Shuhratjon kizi, Fozilova Shakhzoda Aslam kizi	<i>Comparison of the effectiveness of online and offline learning</i>	200
Raximova Moxinora Xoshimjanovna Ibrohimova Feruzabonu Ilyosbek qizi	<i>Rivojlangan xorijiy mamlakatlar ta'limi taraqqiyotining ayrim masalalari</i>	203
Шарипова Умида Шавкат кизи	<i>Факторы и проблемы исследования гендера в социолингвистике</i>	206
Тагирова Муштарий Махсудовна	<i>Своеобразные черты литературных и публицистических трудов джадидов</i>	209
Narziyeva Husnora	<i>Norasmiy savdoning shahar iqtisodidagi o'rni</i>	212
Xomidova Mahliyo Akobir qizi	<i>Elektron hisoblash mashinalari uchun yaratilgan dasturlar, ixtirolar, foydali modellar va sanoat namunalari</i>	216
To'raqulova Nargiza Ali qizi	<i>Yozuvning vujuga kelishi va tilshunoslikdagi ahamiyati</i>	219
Qovlonbekov Abdulaziz Abdullajon o'g'li.	<i>Para sportchilarni qo'llab quvvatlashning ijtimoiy psixologik determinatlari (o'smir yoshidagi parasportchilar misolida).</i>	222
Diyorbek Abrayev Mamarajab ogli	<i>Translation of culturally-bound words from english into uzbek: challenges and strategies</i>	225
Sharipova Shukronaxon Baxtiyorjon qizi	<i>O'zbek xalq og'zaki ijodi va uni maktabgacha yoshdagi bolalar emotsional intellektini rivojlantirishda qo'llashning psixologik asoslari</i>	228

Rahmatova Nasiba Sobirovna	<i>Gender psixologiyasida jinsiy farqlanish muammolarini tahlil qilishda erkaklar va ayollarning rollari</i>	231
Ro‘ziyev Ulug‘bek Muzzafarovich	<i>O‘smirlardagi emotsional zo‘riqishlar va ularni kelib chiqish sabablari</i>	238
Mirzayeva Dilshoda Ikromjonova Sayfidinova Aziza Tolibovna	<i>O‘zbek va ingliz leksikasida nabotot obrazlarining metaforik talqini</i>	242
Qodirova Dilnoza Murtazoyevna	<i>Talabalarda professional identifikatsiya jarayonining psixologik determinantalari</i>	244
Tajibayev Shohruh Maqsudovich	<i>The influence of psychological characteristics on guides’ communicative skills and their professional significance</i>	251
Sharopov Suxrob Shodi o‘g‘li	<i>O‘smirlarda refleksiv xususiyatlar va tanqidiy fikrlash o‘rtasidagi bog‘liqlik</i>	256

“ACADEMIC SPECTRUM”

ILMIY METODIK JURNALI UCHUN MAQOLALARNI RASMIYLASHTIRISH TALABLARI

“ACADEMIC SPECTRUM” ilmiy jurnali mualliflari diqqatiga!

1. “ACADEMIC SPECTRUM” ilmiy jurnali ilmiy maqolalarni o‘zbek, rus va ingliz tillarida chop etadi.

2. E‘lon qilinadigan maqolalarga bo‘lgan asosiy talablar:

✚ ishning dolzarbligi va ilmiy yangiligi;

✚ maqolaning hajmi: adabiyotlar ro‘yxati, chizma va jadvallar inobatga olingan holatda 3-8 betgacha;

✚ maqola nomi, annotatsiya (50-60 ta so‘z) va tayanch so‘zlar (8-

10 ta) ingliz, o‘zbek va rus tillarida keltiriladi.

3. Maqola boshida mavzu, muallifning F.I.O. (to‘liq yozilishi kerak), mualliflar bir nechta bo‘lsa, ularning har biri haqida to‘liq ma‘lumotlar berilishi shart, tashkilot, shahar, mamlakat, muallifning e-maili ko‘rsatiladi. Matnda kirish qismi, tadqiqot obyekti va qo‘llanilgan metodlar, olingan natijalar va ularning tahlili, xulosa, adabiyotlar ro‘yxati, albatta, keltiriladi. Maqolada keyingi 10-15 yilda e‘lon qilingan adabiyotlarga havola qilinishi tavsiya etiladi.

4. Matn uchun: Microsoft Word; Times New Roman, 12 shrift, maqola nomi bosh harflarda, interval 1,0; abzas 1,0 sm, yuqori va pastki tomon 2 sm, chap va o‘ng tomon 2 sm.

5. Agar maqolaga rasm, jadval, diagramma, sxema, chizma, turli grafik belgilar kiritilgan bo‘lsa, ular aniq va ravshan tasvirlanishi, qisqartmalarning to‘liq izohi yozilishi lozim. Formulalar matnga maxsus kompyuter dasturlarida kiritilishi kerak.

6. Iqtibos olingan yoki foydalanilgan adabiyot satr osti izohi tarzida emas, balki maqola oxirida asosiy matndagi ketma-ketligi asosida umumiy ro‘yxatda ko‘rsatiladi. Matn ichidagi ko‘chirmadan so‘ng iqtibos olingan asarning ro‘yxatdagi tartib raqami va sahifasi kvadrat qavs ichida beriladi. Bu o‘rinda kitob, to‘plam, monografiyalar uchun mualliflarning ism-familiyalari, manbaning to‘liq nomi, nashr ko‘rsatkichi (shahar, nashriyot va nashr yili) ko‘rsatiladi. Jurnal maqolalari va boshqa davriy nashrlar uchun mualliflarning ism-familiyalari, maqola nomi, jurnal nomi, yili va soni, sahifa nomeri ko‘rsatiladi.

7. Maqola matni kamida 70-80 % muallifning shaxsiy izlanishlari natijasiga asoslanishi lozim. Topshirilgan maqolalar “Anti plagiat” tizimi yordamida tekshiriladi.

8. Tahririyatga taqdim qilingan maqolalar tahririyat tomonidan taqrizga beriladi. Maqola taqrizdan qaytgach, agar zarur bo‘lsa, barcha savol va e‘tirozlar bo‘yicha muallifga qayta ishlash uchun taqdim etiladi. Maqola nusxalari qaytarilmaydi.

9. Tahririyat maqolani taqrizga yuboradi, taqriz ijobiy bo‘lsa maqola jurnalda chop etish uchun qabul qilinadi. Jurnalda anjuman tezislar va ma‘ruzalari chop etilmaydi. E‘lon qilingan materiallarning haqqoniyligiga va ko‘chirilmaganligiga shaxsan muallif javobgardir.

10. Tahririyat maqolaga ayrim kichik o‘zgartirishlarni kiritishi mumkin. Yuqoridagi talablarga javob bermaydigan maqolalar tahririyat tomonidan ko‘rib chiqilmaydi va muallifga qaytarilmaydi.

11. Ijobiy taqriz berilgan maqola tahririyat tomonidan qabul qilingan sanaladi. Jurnal tahririyati maqola matnini qisqartirish va unga tahririy o‘zgartirishlar kiritishga haqlidir.

12. Yuqoridagi talablarga javob bermaydigan maqolalar tahririyat tomonidan qabul qilinmaydi va ko‘rib chiqilmaydi.

Jurnal O‘zbekiston Respublikasi Buxoro viloyat Axborot va Ommaviy kommunikatsiyalar boshqarmasi tomonidan 2025-yil 26-dekabrda №1273056 sonli guvoohnoma bilan ro‘yxatga olingan.

Tahririyat manzili: 200117, O‘zbekiston Respublikasi,
Buxoro shahri Alpomish ko‘chasi, 9-uy
Elektron manzil: <https://fanistiqbollari.uz>
Telegram raqami: -998 (91) 245-46-66

“ACADEMIC SPECTRUM” ilmiy-metodik jurnal.

*Buxoro
2026. № 2-Son.*